

N:o 10.

Ank. till Riksd. kansli den 28 januari 1887, kl. 3 e. m.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående höjande af högsta delaktighetsbeloppet i folkskolelärarnes pensionsinrättning; gifven Stockholms slott den 17 december 1886.

I skrifvelse af den 8 sistlidne maj har Riksdagen anhållit, att utredning måtte ega rum, om hvilket inflytande en förhöjning af högsta delaktighetsbeloppet i folkskolelärarnes pensionsinrättning från 1,000 kronor till 1,200 kronor skulle utöfva på nämnda inrättnings samt folkskolelärarnes enke- och pupillkassas förmåga att uppfylla sina förbindelser, samt att, för den händelse den ifrågasatta förhöjningen kunde ske utan afsevärdt ytterligare tillskott från statsverket, förslag i ämnet måtte för Riksdagen framläggas.

Efter det direktionen öfver folkskolelärarnes pensionsinrättning afgifvit infordradt underdånigt utlåtande, vill Kongl. Maj:t, under åberopande af hvad bilagda protokoll öfver ecklesiastikärenden för denna dag innehåller, härmed föreslå Riksdagen, att det högsta lönebelopp, för hvilket delaktighet i folkskolelärarnes pensionsinrättning må ega rum, bestämmas till 1,200 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

C. G. Hammarskjöld.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 december 1886.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern TIEMPTANDER,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: LOVÉN,
VON STEYERN,
friherre VON OTTER,
HAMMARSKJÖLD,
RICHERT,
RYDING,
VON KRUSENSTJERNA,
friherre TAMM.

Departementschefen, statsrådet Hammarskjöld föredrog slutligen:

44:o.

Riksdagens skrifvelse den 8 maj 1886 angående höjande af högsta delaktighetsbeloppet i folkskolelärares pensionsinrättning; i hvilket ärende direktionen öfver pensionsinrättningen, efter nådig remiss, afgifvit underdånigt utlåtande; och yttrade härvid departementschefen:

»Uti nämnda skrivelse har Riksdagen anhållit, att Eders Kongl. Maj:t måtte låta utreda, hvilket inflytande en förhöjning af högsta delaktighetsbeloppet i folkskolelärares pensionsinrättning från 1,000 kronor till 1,200 kronor skulle utöfva på nämnda inrättnings samt folkskolelärares enke- och pupillkassas förmåga att uppfylla sina förbindelser, samt, för den händelse den ifrågasatta förhöjningen kunde ske utan afsevärdt ytterligare tillskott från statsverket, för Riksdagen i ämnet framlägga förslag.

I omförmälda utlåtande har direktionen öfver folkskolelärares pensionsinrättning till en början erinrat, att, enligt de grunder, hvarpå pensionsinrättningen hvilade, försloge icke de från skoldistrikten inflytande årsavgifter att bestrida utbetalningarna för året, än mindre att bilda den fond, hvars afkastning framdeles, då pensionstagarnes antal uppnått sitt maximum, skulle vara tillräcklig att jemte de fortfarande avgifterna och beviljad statsanslag fullgöra inrättningens ökade förbindelser, utan dertill hade ett redan från inrättningens början utgående årligt statsbidrag måst beviljas. Årsavgifterna utgjorde icke fullt hälften af detta bidrag, hvarför, om ock en årsavgift stege i samma förhållande som delaktighetsbeloppet, i regeln statsbidraget äfven måste i samma förhållande ökas, för att den nödiga jenvigten mellan kassans tillgångar och förbindelser skulle kunna bevaras. Om än årsinkomsten öfverstege utgifterna, bevisades dock ej derigenom inrättningens goda ekonomiska ställning, så vida icke inkomstens öfverskott befunes vara minst så stort, som fordrades för bildande af pensionsfondens nödiga belopp.

Med anledning af ifrågasatt förhöjning af folkskolelärares minimilön från 600 till 700 eller 800 kronor afgaf direktionen den 21 oktober 1884 yttrande i hvad mån en förhöjning till de anförda beloppen af minimilönen kunde ega inflytande på pensionsinrättningens förmåga att uppfylla sina förbindelser. Uti detta yttrande, som grundade sig på en af professorn D. G. Lindhagen för ändamålet verkställd beräkning, anfördes, att, under antagande att delegarnes antal icke öfverstege 5,000, att pensionstagarnes maximum, enligt allmänna enke- och pupillkassans mortalitetsförhållanden, omkring år 1925 uppginge till 2,000 och sedan blefve i det närmaste oförändradt, och att inrättningens fonder kunde göras fruktbarande efter en räntefot af $4\frac{1}{2}$ procent, pensionskassan med sina nuvarande tillgångar, och äfven efter ett beräknadt nödigt afdrag årligen af 12,000 kronor till förvaltningskostnader i stället för de nu till samma ändamål utgående 10,000 kronor, kunde utan förhöjdt statsbidrag fullgöra sina förbindelser, om minimilönen ökades från 600 till 700 kro-

nor, hvaremot vid en förhöjning till 800 kronor erfordrades ett årligt anslag af 76,500 kronor utöfver det nu utgående.

Enligt professor Lindhagens oförmälda utredning vore dock alla tjänster antagna såsom delaktiga efter ett lönebelopp af 700 kronor, hvadan, om en del af dem ingått i pensionsinrättningen med delaktighet efter högre belopp ända till och med 1,000 kronor, motsvarande pensionsbelopp endast derigenom kunde utgå, att inrättningens kapital, hvilket omkring år 1925 borde uppgå till 11,822,000 kronor, sannolikt redan omkring år 1911 uppginge till detta belopp. Om deremot, såsom nu blifvit ifrågasatt, högsta delaktighetsbeloppet höjdes till 1,200 kronor, och detta söktes och erhöles t. ex. af 206 delegare, eller så många som för närvarande vore delaktige efter 1,000 kronor, kunde pensionsinrättningen under ofvan antagna förutsättningar icke fullgöra sina förbindelser med mindre än att densamma erhöles antingen ett anslag för en gång af 58,000 kronor eller ett deremot svarande årsanslag af 2,600 kronor. Om flera tjänster än 206 blefve delaktiga efter 1,200 kronor, måste årsanslaget ytterligare förhöjas. En dylik förhöjning blefve jemväl erforderlig, om delegarnes antal i någon anmärkningsvärd mån öfverstege 5,000 eller om fonden icke kunde förräntas till $4\frac{1}{2}$ procent.

Ännu vore emellertid det lägsta löne- och delaktighetsbeloppet endast 600 kronor och delegande tjänsternas antal vid 1885 års slut 4,896, nemligen:

206	med	delaktighet	af	1,000	kronor,
27	»	»	»	omkring	900	»
163	»	»	»	»	800	»
765	»	»	»	700	»
3,735	»	»	»	600	»

Delaktighetsbeloppets medeltal vore således 640 kronor och pensions medeltal 480 kronor.

För att inrättningen skulle kunna uppfylla sina förbindelser till dessa delegare och de 104, som ytterligare borde tillkomma för att fylla antalet till 5,000, d. v. s. på det att inkomsterna genom statsbidraget, afgifter för delegande tjänster samt ränteafkastningen af inrättningens kapital skulle motsvara utgifterna äfven efter det år, 1925, då pensions-tagarnes antal beräknades hafva uppnått ofvannämnda maximum af 2,000, måste inrättningen år 1925 ega ett samlat kapital af omkring 10,200,000 kronor, och kunde detta belopp med säkerhet beräknas vara samlat vid nyssnämnda tidpunkt, så vida icke den effektiva räntan nedginge under $4\frac{1}{2}$ procent.

Med bestämdhet kunde ej nu angifvas, huru stort inflytande den ifrågasatta förhöjningen af högsta delaktighetsbeloppet till 1,200 kronor skulle utöfva, så länge det icke vore känt, huru stort det antal tjänster vore, för hvilket delaktighet efter det högre beloppet verkligen komme att sökas och erhållas. Antoges emellertid att detta ej komme att ega rum för flera än de 206 tjänster, som för närvarande egde delaktighet efter 1,000 kronor, och beräknades delegarnes antal till 5,000, bland hvilka de 104, som fattades i detta antal, förutsattes ingå med delaktighet af 700 kronor, så behöfde inrättningens kapital år 1925 vara 200,000 kronor större, än om ingen förhöjning af högsta delaktighetsbeloppet egde rum. Men äfven detta större belopp låge inom området af inrättningens beräknade tillgångar. Dessa medgäfve till och med, att äfven antalet efter 700 kronor delaktiga tjänster samtidigt dermed ökades utöfver det nuvarande, så länge de efter 600 kronor delaktiges antal icke understeg vid pass 2,000. Men i samma mån antalet af delegare efter 600 kronor minskades under 2,000, komme inrättningens ställning att närma sig den först angifna, då minsta delaktighetsbeloppet vore 700 kronor och det högsta icke kunde sättas till 1,200 kronor utan en förhöjning i statsbidraget.

Häraf framginge, att om ock pensionsinrättningens ekonomiska ställning för närvarande måste anses fullkomligt säker, den likväl icke kunde betraktas såsom så god, att dess förbindelser, utan risk för dess framtida bestånd, kunde utöfver vissa ganska trånga gränser utsträckas, såvida icke det bidrag staten lemnade förhöjdes med ett motsvarande belopp.

Såsom slutsats af hvad sålunda blifvit meddeladt, har direktionen förklaradt, att pensionsinrättningen syntes kunna fullgöra sina förbindelser, äfven om högsta delaktighetsbeloppet förhöjdes från 1,000 kronor till 1,200 kronor, så länge den förhöjda delaktigheten icke begagnades af flera än ungefär 200 tjänster, och åtminstone omkring 2,000 tjänster qvarstode vid delaktighet efter 600 kronor, allt under förutsättning att räntefoten ej understeg $4\frac{1}{2}$ procent och att delegarnes antal icke mycket öfverstege 5,000, men att, om inrättningen icke kunde af sitt kapital beräkna en ränta af åtminstone $4\frac{1}{2}$ procent eller om delegarnes antal i anmärkningsvärd grad öfverstege 5,000, en ytterligare förhöjning af statsbidraget i alla fall blefve nödig för att inrättningen skulle kunna i framtiden uppfylla sina förbindelser.

Hvad angår folkskolelärarynnes enke- och pupillkassas förhållande till den ifrågasatta förändringen, ansåg direktionen, som jemväl har denna kassa under sin förvaltning, att kassan kunde utan svårighet uppfylla sina i följd deraf ökade förbindelser.

I de af direktionen verkställda beräkningar, för hvilka jag redogjort, är det nu utgående förvaltningsbidraget, 10,000 kronor, antaget böra ökas till 12,000 kronor. Detta har skett därför, att, såsom direktionen i yttrande af den 21 oktober 1884 fullständigare utvecklat, göromålen vid såväl pensionsinrättningen som enke- och pupillkassan redan så tillväxt och ytterligare komme att så tillväxa, att de snart icke kunde ordentligen bestridas utan en ökning i arbetskrafter, hvartill fordrades en ökning i förvaltningsbidraget af åtminstone 2,000 kronor.

Enligt § 13 i det för folkskolelärares pensionsinrättning gällande reglemente bestämmes hel pension med hänseende till den läraretjensten åtföljande lön, för hvilken vederbörande skolområde eller skoldistrikt vunnit delaktighet i pensionsinrättningen, och utgår med tre fjerdedelar, eller 75 procent af denna lön. Då under nuvarande förhållanden högsta delaktighetsbeloppet är 1,000 kronor, kan en lärare icke från inrättningen erhålla större pension än 750 kronor. Åtskilliga vid högre folkskolor och egentliga folkskolor anstälde lärare åtnjuta dock aflöning med belopp mer och mindre öfverstigande 1,000 kronor. Skilnaden i aflöningens och pensionens belopp är för mången af dessa så betydlig, att svårighet till äfventyrs uppstår för skoldistriktet att, när läraren i anseende till ålder eller sjuklighet ej längre kan tillfredsställande förätta sin tjänst, förmå honom att derifrån afgå. Genom den af Riksdagen ifrågasatta höjning kan lärarens pension ökas från 750 kronor till 900 kronor, eller med 150 kronor, ett i hans lefnadsställning ej obetydligt belopp.

Af de utaf direktionen öfver folkskolelärares pensionsinrättning i ärendet meddelade upplysningar framgår, att allenast under vissa, här ofvan angifna förutsättningar ytterligare statsbidrag erfordras, derest högsta delaktighetsbeloppet sättes till 1,200 kronor. Bland dessa förutsättningar synes under nuvarande förhållanden egentligen den vara beaktansvärd, hvilken afser att antalet tjänster, som blifva delaktiga efter ett belopp af 1,200 kronor, ej bör mycket öfverstiga 200. Men då, enligt hvad direktionen meddelat, blott 206 tjänster vid 1885 års slut voro delaktiga efter 1,000 kronor, är det icke sannolikt, att under den närmaste framtiden ett högre antal önskar delaktighet efter 1,200 kronor. Skulle emellertid framdeles denna eller någon annan af de antydda förutsättningarna inträffa, lärer direktionen icke underlåta att derom hos Eders Kongl. Maj:t göra underdånig anmälan, på det att förhöjdt statsbidrag i sådan händelse må af Riksdagen äskas.

Jag hemställer för den skull, att Eders Kongl. Maj:t måtte föreslå Riksdagen, att det högsta lönebelopp, för hvilket delaktighet i folk-

skolelärarynes pensionsinrättning må ega rum, bestämmes till 1,200 kronor.»

Hvad departementschefen sålunda hemstält täcktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfrige ledamöter, i nåder bifalla, och skulle proposition till Riksdagen aflåtas i enlighet med bilagan vid detta protokoll.

Ex protocollo

C. E. Blom.
